

Prvi maj - praznik

proti imperialistične enotnosti

Prvi maj je postal iz praznika delavskega razreda praznik vsega delovnega ljudstva, praznik vsega naprednega in demokratičnega človeštva. Delavski razred se bori na čelu ljudskih množic za socialno, politično in kulturno svobodo, proti tlačenju človeka, naroda po narodu, zato so njegove zmage zmage vsega naprednega človeštva, njegovi prazniki prazniki vseh svobodoljubnih ljudi in narodov. Delavski razred vodi v njegovi napredni borbi Komunistične partije, oborožene z ideologijo marksizma — leninizma, utrjene v junaški in brezkompromisni borbi proti svoražni kom delovnega ljudstva, okrepljene z nerazrušeno notranjo demokratično disciplino. Prav tako delavski razred kot njegova avantgarda, Komunistična partija, se ne bori za ozke razredne interese, temveč za koristi vseh delovnih ljudi, zato je njegova borba skovala v vseh deželah trdno enotnost delavcev, kmetov, delovne inteligence in vseh resnično demokratičnih organizacij, skupin in posameznikov.

Letošnji prvi maj praznuje ljudstvo Grčije v oboroženi borbi proti intervenciji mednarodnega imperializma in njegovih grških hlapcev. Ljudstvo Kitajske v zmagoviti ofenzivi nadaljuje desetletno junaško borbo za osvoboditev svoje dežele iz kolonialne sužnosti, mnogi kolonialni narodi Azije in Afrike z vedno večjo odločnostjo razbijajo suženjske vežice, v katere jih je vkovala imperialistična želja po tlačenju in izžemanju ljudstva Francije, Italije in drugih zapadnoevropskih dežel se na čelu s Komunističnimi partijami in delavskim razredom uporno in uspešno zoperstavljajo proti »marshallizaciji«
zaprane Evrope, proti temu, da bi njihove dežele izgubile zadnjo trohico gospodarske in politične suverenosti, da bi postale topovsko meso za vojnouhujskaške načrte ameriških imperialistov. V Ameriki samostojni opaziti vedno močnejši odpor proti imperialistični politiki Trumana, Marshalla in njegovih Wallstreetskih gospodarjev. V Sovjetski zvezi, ki je postala najmočnejša opora vseh narodov in ljudstev, ki se borijo za mir, proti vojnemu zasluževanju, je delovno ljudstvo zgradilo socializem in proslavlja letošnji prvi maj z velikimi delovnimi zmagami, ki ga vodijo do končnega cilja, do ustvaritve komunizma. Ljudstvo jugoslovanskih narodov, ki se je iz svojih lastnih sil osvobodilo fašističnih okupatorjev in domačih izdajalcev ter preprečilo vse nakane mednarodnih imperialistov, ki so hoteli iz Jugoslavije ponovno napraviti polkolonialno državo, utrjuje ljudsko oblast, odstranjuje vse njene sovražnike, tuje plačance in špione in proslavlja prvi maj v velikih delovnih naporih za izvršitev petletke, ki vodi bratsko Jugoslavijo v socializem, srečnejšo bodočnost in blagostanje. Slovanske države ljudske demokracije: Poljska, Češkoslovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija in Albanija so napravile velike družbene preosnove, odstranile izžemalsko gospodo in eksponente mednarodnega imperializma s ključnih položajev v gospodarstvu in politiki ter se trdno vključile v protimperialistični tabbor, v fronto miru in napredka.

Koroški Slovenci proslavljamo letošnji prvi maj skupaj z vsemi protifašističnimi in protimperialističnimi silami sveta v borbi za narodnostno svobodo, v borbi proti političnemu, kulturnemu in gospodarskemu tlačenju in preganjanju

Samo združitev z matičnim narodom v FLR Jugoslaviji nam more zagamčiti svobodo

Na podlagi pooblastila zadnje seje širšega POOF-a, je poslal Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško konferenci zastopnikov zunanjih ministrov za pripravo mirovne pogodbe za Avstrijo v Londonu naslednjo resolucijo:

Koroški Slovenci smo že ob priliki zasedanja namestnikov zunanjih ministrov v Londonu januarja 1947 in ponovno v času konference zunanjih ministrov v Moskvi marca 1947 ter končno ob priliki zasedanja medzavezniške komisije za pripravljane državne pogodbe za Avstrijo na Dunaju v obširnih spomenicah, številnih resolucijah in telegramih dokazali, da vidimo garancijo za svobodni politični, gospodarski in kulturni razvoj slovenskega ljudstva na Koroškem v bodočnosti edinole v združitvi z matičnim narodom v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Dogodki v zadnjem razdobju nas silijo, da tudi sedaj, ko namestniki zunanjih ministrov ponovno sklepajo o vprašanju Slovenske Koroške, še enkrat podčrtamo, da bi pomenila vsaka resitev, ki bi izročala koroške Slovence pod državnopravno nadoblast bodoče Avstrije, nepopravljivo škodo za slovenski narod na Koroškem, ker bi ga dejansko izročila brezpravju, nacionalnemu zatiranju in pospešeni nasilni germanizaciji.

Ta perspektiva prihaja vedno bolj jasno do izraza, odkar avstrijske oblasti, očitno na temelju dosedanjega stališča zapadnih zaveznikov do vprašanja pripadnosti Slovenske Koroške, ne polagajo več prevelike važnosti na to, da bi zakrile svoje bodoče namene in načrte s koroškimi Slovenci. Ti načrti se jasno odražajo v sviražnem odnosu avstrijskih oblasti do protifašističnih organizacij koroških Slovencev, predvsem do Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, do Zveze mladine za Slovensko Koroško in do Antifašistične fronte žena za Slovensko Koroško, organizacij, ki so nastale že v času oborožene borbe koroških Slovencev proti nacifašizmu in nacionalnemu zatiranju, ki pa jih avstrijske oblasti do danes niso priznale, nasprotno, smatrajo jih za nelegalne organizacije in jih na vse načine ovirajo in šikanirajo pri udeleževanju. Isti svoražni odnos avstrijskih oblasti do koroških Slovencev se očituje tudi v protipostavnih ukrepih proti organizacijam žrtv nemškega fašizma, proti Zvezi slo-

venskih izseljencev in Zvezi bivših političnih internirancev in obsojencev za Slovensko Koroško. Obe organizaciji so avstrijske oblasti prvotno protizakonito zatrle in jih morale priznati šele pod vtisom dolgotrajne najodločnejše borbe prizadetih koroških Slovencev.

Tudi na gospodarskem področju Avstrija noče ugoditi upravičenim zahtevam koroških Slovencev. Do danes so avstrijske oblasti preprečile zakonito ureditev poprave nacističnega zločina nad slovenskimi zadržanimi, ki so predstavljale slovensko narodno premoženje, in to kljub številnim intervencijam pri koroški deželni vladi in raznih ministrstvih na Dunaju.

Celo kulturno udejstvovanje slovenskih prosvetnih društev in njihove centralne organizacije Slovenske prosvetne zveze poizkušajo avstrijske oblasti nasilno zatreti že sedaj, ko je vprašanje Slovenske Koroške še odprto. Tovrstno zatiranje se izraža v protipostavni politični cenzuri kulturnih prireditelj in pravilno protipostavnem prepovedovanju svobodnega izražanja ljudske volje na prireditvah, v zabranjevanju številnih prireditelj, v poizkusih preprečevanja ustanavljanja novih prosvetnih društev s pomočjo ustrahovalnih metod. Višek tovrstnega kulturnega zatiranja v zadnjih tednih pa je prišel do izraza v aprornem nepriznavanju pravilno po štatuutih novo izvoljenega odbora Slovenske prosvetne zveze s ciljem razbijanja in onemogočanja udejstvovanja najstarejše kulturne organizacije koroških Slovencev.

Odrekanje enakopravnosti koroških Slovencev na kulturnem poprišču se nadalje očituje v negiranju pravice do slovenskih šol. Koroški Slovenci že od 10. 7. 1947 naprej z zamaj čakajo na rešitev zahteve Slovenske prosvetne zveze po ustanovitvi slovenske realne gimnazije in slovenskega učiteljskega kot predpogoj za možnost vzgoje in šolanja lastnega inteligentnega in učiteljskega naraščaja. Prav tako je ostala nerešena zahteva Kmečke zveze za Slovensko Koroško po slovenski kmetijski šoli. Avstrijsko prosvetno ministrstvo se poslužuje političnega pritiska in veže svoj pristaneček na uresničenje teh minimalnih šolskih zahtev koroških Slovencev na odrekanje borbi za enakopravnost in svobodo. Avstrijske oblasti na Koroškem z deželnim glavarjem Wedenigom

združila s svojim matičnim narodom v svobodni domovini. Izkušnje narodnoosvobodilne borbe jugoslovanskih narodov nam jasno povedo, da pravične narodnoosvobodilne borbe, ki je del borbe svobodoljubnih in demokratičnih sil sveta, v kateri sodeluje enotno vse ljudstvo brez ozira na versko in svetovnonazorsko pripadnost, ne more premagati nobeno, še tako dobro organizirano imperialistično nasilje in zločin. Koroški Slovenci praznujemo prvi maj v pojačani borbi za narodnostno svobodo, v poglabljanju resnične antifašistične in antimperialistične enotnosti, v strnitvi vseh vrst, v katerih pa ni mesta za imperialistične agente in izdajalce.

Naj živi prvi maj, praznik antimperialistične enotnosti, praznik borbe za mir, za resnično svobodo in ljudsko demokracijo!

KOROŠKI SLOVENCII KONGRESU OSVOBODILNE FRONTE

V ponedeljek, dne 26. aprila t. l. zvečer se je pričel II. kongres Osvobodilne fronte Slovenije v Ljubljani. Na kongres je bila povabljen tudi delegacija Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, vendar so ji avstrijske oblasti potovanje zabranile. Zato je Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško poslal II. kongresu Osvobodilne fronte Slovenije v Ljubljani naslednjo brzojavko:

Ker so avstrijske oblasti z odvzomom in odrekamem potnih listov nasilno preprečile povabljeni delegaciji udeležbo na II. kongresu, Vam v imenu koroških Slovencev pošiljamo borbene pozdrave.

Kljub umetnim pregrajam smo v duhu združeni z Vami, kakor smo bili združeni v času skupne borbe za osvoboditev in združitev vsega slovenskega naroda. Zagotavljam Vam, da se bomo kljub rastočemu nasilju in grožnjam neustrašeno borili, dokler ne dosežemo svobode z združitvijo z matično LR Slovenijo v zavesti, da podpira našo borbo ves slovenski narod.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!
Za sekretarja: Andrej Haderlap I. r.
Predsednik: Dr. Franc Petek I. r.

na čelu, pa te upravičene zahteve kratkoma odklanjajo in poizkušajo s potvorbami dejanskega stanja na Slovenskem Koroškem prikriti brezpravni položaj, v katerem se koroški Slovenci nahajajo vso dobo od zmage nad fašizmom do danes.

Vedno bolj jasno prihaja do izraza tendenca po nasilni dušitvi borbe koroških Slovencev za politično, kulturno in gospodarsko enakopravnost. Najnovejša izjave merodajnih avstrijskih oblastnikov prepričljivo dokazujejo, da ima Avstrija namen, da nadaljuje z nacionalnim zatiranjem in da se hoče pri tem poslužiti odkritega terorja enako kakor pred nedavnim nemški fašizem.

V tem smislu sta svoječasn minister Helmer in tedanji koroški deželni glavar Piesch grozila koroškimi Slovencem s ponovnim izseljevanjem, sedanji deželni glavar Wedenig, ki je skupno s Pieschem prevzemal oblast od bivšega Gauleiterja Rainerja, ki je bil hitlerjevski kolaboracionist in se je v tem svojstvu udeleževal celo na nasilno okupiranem ozemlju Jugoslavije, pa je v svojem govoru v Koroškem deželnem zboru dne 17. 11. 1947 javno obžaloval, da Avstrija trenutno še nima možnosti, da bi obračunala s koroškimi Slovenci, ki so se in se še danes v okviru Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško borijo za najelementarnejšo demokratično pravico vsakega naroda. Ta njegov svoražni odnos do koroških Slovencev ocenjuje očitno avstrijska vlada na Dunaju kot najboljšo kvalifikacijo za pritegnitev v avstrijsko delegacijo, ki bo prisostvovala pogajanjem namestnikov zunanjih ministrov v Londonu.

Bivši minister in sedanji podpredsednik avstrijske ljudske stranke, katere trenutno usmerja politiko Avstrije, ing. Vincenc Schumy, je pred par dnevi ponovno tvegval nečuten napad na naše partizane, ki so se nad tri leta junaško borili ob strani zaveznikov za uresniče-

nje samoodločbe slovenskega naroda na Koroškem. Ob tej priliki je tudi nedvomno razkril načrte avstrijskih oblasti za primer, da bi vprašanje Slovenske Koroške bilo rešeno s prilog Avstrije. Kot vidna avstrijska osebnost zagovarja Schumy preselitev koroških Slovencev in s tem dejansko germanizacijo slovenske zemlje, kakor so jo skušali dokončno izvesti nacistični vladodržci.

Odvzem oziroma odrekanje potnih listov delegaciji Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, ki se je hotela te dni udeležiti II. kongresa Osvobodilne fronte slovenskega naroda v Ljubljani, pomeni nasilno preprečevanje stikov koroških Slovencev s slovenskim narodom kot celoto.

Vsa ta dejstva iz najnovejšega časa so nas samo še bolj prepričala, da moremo koroški Slovenci pričakovati od bodoče Avstrije samo odkrito nasilje in narodno zatiranje s ciljem čimprejše germanizacije slovenskega ljudstva in slovenske zemlje. Zato pričakujemo, da

Z zaupanjem zremo na delo jugosl. delegacije v Londonu

Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, Slovenska prosvetna zveza in Zveza koroških zadrug so poslale dr. Alešu Beblerju, namestniku zunanjega ministra FLRJ, ki vodi jugoslovansko delegacijo pri pogajanjih za mirovno pogodbo za Avstrijo v Londonu, brzojavke, v katerih odločno poudarjajo, da je politična, kulturna in gospodarska svoboda koroških Slovencev mogoča samo v združenju Sloveniji v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije.

V brzojavki POOF-a je rečeno:

»Slovensko ljudstvo na Koroškem, ki se kljub rastočemu nasilju vztrajno bori za uresničenje onih ciljev, za katere je šlo skupno z vsem slovenskim in vsemi jugoslovanskimi narodi v oboroženo borbo, z velikim zaupanjem zre na Vaše delo za končno osvoboditev in združitve Slovenske Koroške z matičnim narodom v FLR Jugoslaviji.«

Slovenska prosvetna zveza pa ugotavlja:

»Avstrijske oblasti nam odrekajo kulturne pravice. Obstoječe šole germanizirajo našo mladino. Nimamo možnosti za vzgojo učiteljskega in inteligenčnega naraščanja. Koroški deželni glavar in član avstrijske delegacije v Londonu Wedenig je 6. februarja 1948 izjavil: »Zahteva koroških Slovencev po lastni gimnaziji in učiteljski je neupravičena.« Samo v združitvi z matičnim narodom vidimo jamstvo našega svobodnega kulturnega razvoja.«

Brzojavka Zveze koroških zadrug pa se glasi:

»Sporočamo Vam, da avstrijske oblasti že danes nasilno teptajo naše pravice. Do danes odrekajo našim zadrugam pravni obstoj in vse premoženje, uropa-

Velesejem v Zagrebu

Od 8. do 17. maja t. l. bo v Zagrebu odprt velesejem, ki bo po številu udeležencev, razstavljenih artiklov in po prostoru precej večji kakor lanski. Lanski velesejem je pokazal predvsem uspehe, ki so jih dosegli na področju obnove gospodarstva, letošnji pa bo že kazal uspehe petletnega plana.

Ker je bilo povpraševanje po izložbenem prostoru zelo veliko, je bilo treba zložbeni prostor, ki meri 20.000 m², še povečati s paviljoni izven sejmišča, inicer s posebnim paviljonom za industrijo motorjev, paviljonom za tekstilno industrijo in posebnim paviljonom za avtomobilno industrijo. Na ta način se bo azstavni prostor povečal za 2000 m².

Največ bodo seveda razstavljal donaća gospodarska podjetja. Sodelovalo bo vseh šest ljudskih republik. Eden najvažnejših paviljonov bo brez dvoma paviljon, ki bo prikazoval proizvodnjo rudarstva in metalurgije. Bogato bo tudi zastopana proizvodnja lesne industrije in proizvodnja celuloze ter papirja. Velik del razstavnega prostora bo zavzemala lahka industrija; tako bo zastopana kovinarska in električna industrija, tekstilna, kemična in grafična industrija, industrija cementa, volne, konoplje, tobaka, kož ter zdravilnih zelišč. Razstavljeni bodo tudi kmetijski proizvodi in njihovi izdelki, to je sadje, sadne meze, povrtnina, vino in druge alkoholne pijače. Sodelovala pa bo tudi

bodo namestniki zunanjih ministrov pri sedanjem zasedanju v Londonu upoštevali pravico slovenskega ljudstva na Koroškem do enakopravnosti, do nacionalne, kulturne, gospodarske in socialne svobode, ki nam je že na podlagi dosedanjih izkušenj nikakor ni pripravljena dati bodoča Avstrija, temveč nam jo more trajno zajamčiti samo združitve z matičnim narodom v okviru Federativne republike Jugoslavije, za katero uresničitev smo na poziv Osvobodilne fronte slovenskega naroda šli v skupno oboroženo borbo na strani velike protifašistične koalicije in v kateri smo si z ogromnimi krvavimi in gmotnimi žrtvami priborili pravico do popolne svobode.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Celovec, dne 26. 4. 1948.

Za Osvobodilno fronto Slovenske Koroške Pokrajinski odbor.

V. d. sekretar: Andrej Haderlap l. r.

Predsednik: Dr. Franc Petek l. r.

no s pomočjo nasilja Gestape. Avstrijske oblasti priznajo za pravno veljavno edino nacistično nasilje. Sporočite zastopnikom zunanjih ministrov in demokratični javnosti, da koroški Slovenci pričakujemo konec brezpravnosti in

Stavka zdravnikov v Gradcu

V ponedeljek so pričeli stavkati vsi zdravniki bolnišnic v Gradcu, ker so jim odtegnili dodatno karto za težke delavce. Poleg dodatne karte zahtevajo tudi povišanje plač, posebno plačo za nočno službo ter ukrepe proti naležljivosti jetike. To zahtevo utemeljujejo s tem, da je zbolelo veliko število zdravnikov ravno v zadnjem času na jetiki.

Ob navzočnosti podpredsednika zdravniške zbornice, dr. Albrehta, je bila seja vseh zdravnikov bolnišnic, na kateri so izvolili in poslali delegacijo k sanitetnemu referentu pri deželni vladi. Zastopniki deželne vlade so se takoj strinjali z zahtevami zdravnikov, izjavili pa so, da more odobriti zahteve delegacije samo zasedanje deželne vlade. Zdravniki, zbrani na zborovanju, so enodušno odklonili vladno taktiko zavlačevanja, in so stopili kljub svarilu v stavko.

V torek je bila seja zdravnikov na Dunaju, kjer so tudi vsi dunajski zdravniki iznesli svoje zahteve. Pokazala se je žalostna slika razmer na državnih klinikah, plače so nezadostne, zdravniki na klinikah niso vključeni v socialno zavarovanje itd. Tudi zdravniki v Linzu so protestirali proti odtegnitvi dodatne kar-

te za težke delavce in so zagrozili s stavko, če se ne bo ugodilo njihovi zahtevi po izboljšanju življenjskih razmer.

FRANCOSKI DELAVCI ZA MIR, SVOBODO IN NEODVISNOST

V zvezi s proslavo 1. maja je francoska Generalna konfederacija dela pozvala vse francoske delavce, naj proslave 1. maj kot dan akcije za mir, svobodo in neodvisnost.

1. maja boste potrdili svojo solidarnost in naklonjenost do ZSSR, s katero nas družijo trdne vezi prijateljstva, in do ljudskih demokratič, proti katerim rovarijo vojni hujskači z namenom, da bi zagotovili vladavino kapitalističnega izkoriščanja.

Generalna konfederacija dela poziva francosko delovno ljudstvo, naj podpre špansko republiko in njene borce v boju za svobodo. Nadalje poziva vse delavce, naj 1. maja manifestirajo svojo pripravljenost za obrambo socialnih pridobitev, za znižanje cen, za zmanjšanje profitov velekapitalistov, za obrambo nacionalne neodvisnosti, industrije in kmetijstva pred Marshallovim načrtom in načrtom imperialistične demokracije ZDA na svetu.

Drobne novice

Elektrifikacija v Bosni in Hercegovini. Nedavno je dobil električno razsvetljavo Mrkonjič Grad. Električni tok prejema po daljnovodu iz Jajca. Električno omrežje v Bosni in Hercegovini se čedalje bolj gosti razpreda in vedno več je elektrificiranih krajev.

Prvi železniški poštni vagon je bil nedavno izdelan v Jugoslaviji. Spričo naraščanja prometa v Jugoslaviji je velika potreba tudi po novih poštnih vagonih. Nedavno so v domači tovarni izdelali nov tip poštnega vagona jeklene konstrukcije. Vagon je izdelan iz samega domačega gradiva.

8.600.000 din za zgraditev delavskih stanovanj na Hrvaškem. S prostovoljnim delom bodo gradili številna delavska stanovanja. Da si pa bodo laže preskrbeli gradivo, je predsedstvo vlade LR Hrvatske dalo glavnemu odboru Enotnih sindikatov 8.600.000 din. Vrednost prostovoljnega dela pri graditvi delavskih stanovanjskih hiš v Osijeku, Varaždinu, Karlovcu in Vinkovcih bo znašala nad 29 milijonov dni.

Posojila delavcem in nameščencem za nakup lignite. Po odredbi zveze vlade bodo krajevna drž. kreditna podjetja ali podružnice Narodne banke dajale posameznim družinam posojila največ do 2000 din do treh ton lignita. Obrestna mera je določena na 4%. Posojilo bo treba vrniti v šestih enakih mesečnih obrokih. Natančnejše pogoje in način za dvig in vračanje posojila bo določilo krajevno državno kreditno podjetje, odnosno Narodna banka.

Slov. prosvetna zveza raznanja:

V nedeljo, dne 2. maja 1948 ob 15. uri gostuje SPD »Edinost« iz Skofič pri Dovjaku v Trabesinjah pri Kotmari vesi z igro »Revček Andrejček«.

V Železni Kapli gostuje v nedeljo, dne 2. maja 1948 ob 11. uri v kinodvorani SPD »Štefan Singer« iz Kaple ob Dravi z igro »Zelena vrveca«.

SPD »Danica« v Št. Vidu v Podjuni priredi v nedeljo, dne 2. maja 1948 ob 15. uri na farovškem skednju igro »Drabosenjak«.

Sodelujejo tamburaši.

PROSLAVE 1 MAJA SO:

V Borovljah, ob 9. uri na Glavnem trgu;

v Velikovecu, ob 10. uri na Glavnem trgu;

v Št. Jakobu v Rožu, ob 14. uri v gostilni Zwitter;

v Pliberku, ob 9. uri v kinodvorani;

v Železni Kapli ob 10.30 uri Na prođu (Griesplatz).

Koroški Slovenci bomo proslavljali 1. maj v znaku borbene enotnosti slovenskih in avstrijskih antifašistov — za demokratični mir, za nacionalno in socialno svobodo, za resnično demokracijo!

ZVEZA BIVŠIH PARTIZANOV SLOVENSKE KOROŠKE

VABI

na odkritje spominske plošče padlim partizanom

v četrtek, dne 6. maja ob 15. uri na pokopališču v Kotmari vesi

PRED ODKRITJEM BO V GOSTILNI „MEŽNAR“ SPOMINSKA SLAVNOST PRIDITE V OBILNEN ŠTEVILU!

GLAVNI ODBOR ZVEZE BIVŠIH PARTIZANOV SLOVENSKE KOROŠKE

možnost gospodarskega razvoja, svobode in neodvisnosti edino v FLR Jugoslaviji.«

Tudi na informativnih sestankih, ki se vršijo v teh dneh širom Slovenske Koroške, slovensko ljudstvo z velikim zanimanjem spremlja potek londonske konference in z odpošiljanjem brzojavk in resolucij namestnikom zunanjih ministrov izraža svojo odločno voljo po priključitvi k Titovi Jugoslaviji.

glavna direkcija za ribarstvo, industrija papirke ter začimb itd.

Ker je turizem pomembna panoga za gospodarstvo, bo v posebnem paviljonu tudi izložba turizma, pomorstva in domače obrti.

Na velesejmu pa bodo sodelovale tudi druge države. S kolektivnimi izložbami bodo sodelovale ZSSR, Poljska, ČSR, Madžarska, Bolgarija in Albanija. Sovjetska zveza bo med drugim razstavljal avtomobile, motocikle, traktorje in druge poljedelske stroje, diselmotorje in električne stroje, ure in kronometre, naftine proizvode, izdelke iz umetnega guma, medicinske instrumente itd.

iz drugih držav sodelujejo poedini razstavljalci. Tako iz Švice, Francije, Italije, Belgije, Nizozemske, Švedske in iz Trsta.

Brez dvoma bo letošnji zagrebški velesejem velikega gospodarskega pomena za vso državo. Pokazal bo velik napredek, ki ga je država dosegla na področju gospodarstva komaj v treh letih svobode in po enem letu petletke. Pokazal pa bo tudi, kaj se more dobiti iz drugih držav, s katerimi obstojajo trgovske pogodbe ali pa so z njimi vsaj v trgovskih stikih. Številni obiskovalci (lani je velesejem obiskalo 250.000 ljudi, letos pa bo poset brez dvoma še večji) bodo spoznali, kaj zmore delovno ljudstvo, ki se je z vsemi silami vrglo na zgraditev svoje domovine.

ČEŠKA MANJŠINA V JUGOSLAVIJI SE ŽIVAHNO UDEJSTVUJE

V zapadni Slavoniji se kaže živahna delavnost češke manjšine na političnem, gospodarskem in prosvetno-kulturnem področju. Pretežni del krajev s češkim življenjem prostovoljno pomaga pri gradnji požganih in porušeni vasi v zapadni Slavoniji.

Mladina češke manjšine sodeluje, vključena v organizacijo Ljudske mladine, tako pri gradnji zveznih in republiških kakor pri lokalnih objektih.

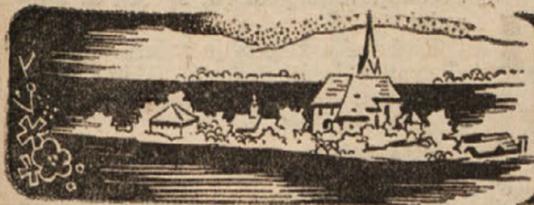
Kakšne so bile možnosti v stari Jugoslaviji, za ohranitev narodnosti in kulturno-prosvetni razvoj češke manjšine, jasno dokazuje dejstvo, da so ostale izmed 8 čeških osnovnih šol v 1932. letu na področju zapadne Slavonije leta 1938. samo še štiri.

Danes pa je samo v bivšem daruvarškem okrožju 12 čeških osnovnih šol. Solske knjige nabavljajo iz Prage.

Poleg velikega števila dnevnega in periodičnega tiska, ki redno prihaja iz Češkoslovaške, izhaja v Daruvarju že tretje leto tednik »Jednota«, glasilo Zveze Čehov v Jugoslaviji in »Dětský koutek«, list za pionirje. Za kulturno-prosvetno vzgojo in kulturno-umetniški razvoj češke manjšine skrbe »Češke besede«, ki so ustanovljene v vsakem kraju, kjer je češka manjšina. Razen čitalnice v Daruvarju, ki ima nad 2000 knjig v češkem jeziku, so tudi potujoče knjižnice Zveze Čehov v Jugoslaviji, ki prihajajo v vsako vas, kjer je češki živelj.

Kulturno-umetniško delo in življenje Čehov v Slavoniji je na zelo visoki stopnji. Vsaka beseda ima svoje kulturno-umetniške skupine — gledališke, glasbene, pevske in folklorne.

Zveza Čehov v Jugoslaviji bo za širši razmah kulturno-umetniškega delovanja med češko manjšino dobila v najkrajšem času iz Prage 500 del gledališke literature, ki jo bodo razdelili Češkim besedam.



Po naši zemlji

VELIKOVEC

Pretekle dni je obhajal naš rojak, tovariš Jurij Čarf iz Velikoveca svoj god, obonem pa tudi svoj 88. rojstni dan. Vsi, ki ga poznamo, vemo, da je Čarfov oče zaveden Slovenec in da se je vse življenje žrtvoval le za svoj narod, ki ga nadvse ljubi. Njegova želja je bila le ta, da bi slovenski narod na Koroškem končno dosegel svobodo in enakopravnost v skupni domovini. Nobena žrtev mu ni bila prevelika, hodil je odločno po poti, ki mu jo je kazala narodna dolžnost, kljub temu, da so ga narodni nestrpnosti hudo sovražili in mu nagajali. Dolga leta je bil načelnik hranilnice in posojilnice v Velikovecu, kjer si je pridobil mnogo prijateljev in ugled med ljudstvom. Pa tudi danes, ko stoji slovenski narod na Koroškem v odločilni borbi, se Čarfov oče zaveda, da je naša rešitev le v priključitvi k matični zemlji, k novi Titovi Jugoslaviji.

Čarfov oče! Ob Vašem 88. rojstnem dnevu Vam čestitamo in Vam želimo, da bi se Vaše želje, za katere ste se žrtvovali vse svoje življenje, prav kmalu uresničile in da bi praznovali Vaš 89. rojstni dan že v svobodni domovini.

LEPENA PRI ŽELEZNI KAPLI

Po dolgem času se moramo tudi Lepenčani zopet oglašiti. Pust je bil za nas prekratek in si zato niso mogli vsi fantje pravočasno izbrati svojih nevest, za nami pa je tudi že Velika noč, ki smo jo kar dobro opravili. Sedaj pa smo se oprijeli pomladanskega dela, ki ga imamo ogromno, primanjkuje nam pa delovnih moči, tako da naši kmetje ne vedo, kako bodo letos obdelali svoja polja. Poleg kmečkega dela pa smo se posvetili tudi obnovi požganih in perušenih domov, ki so postali žrtev okupatorjevega nasilja v pretekli vojni.

Peručev Franci iz Lobnika pa se je naveličal samskega življenja in tako je prišel v Lepeno, da popelje Pečnikovo Katico na svoj dom kot svojo mlado gosposdino. Sedaj pa, ko ni več sam, tudi on pridno pomaga pri obnovi naših perušenih domov. Njegova mlada žena Katica pa mu je zvesta družica in mu pridno gospodinji, kakor mu je bila obljubila pred oltarjem.

Pečnikova mama bi lahko imela osem pridnih hčera doma, ki bi ji pomagale pri njenem delu. Ker pa jih je vzgajala v pridnosti in poštenosti, se ravno te najbolj dopadejo fantom in tako so ji v kratkem času odpeljali že kar tri od doma. Sedaj pa, ko je Peručev Franci prišel še po Katico, se bo morala Pečnikova mama zopet sama oprijeti vsakdanjega dela, dokler ne prirastejo ostale. Pečnikovo mamo imamo vsi radi in jo spoštujemo, saj je dobra in rada pomaga

vsem sosedom, kjer le more. Za časa okupatorjevega terorja se je kljub obilnoštevilni lastni družini usmilila še treh sosednjih otrok, ki so jim policisti odgnali mater v zapor, jim stregla in jim tako nadomeščala mamico.

Pečnikova hiša pa je ena izmed tistih v Lepeni, ki je za časa narodnoosvobodilne borbe stalno podpirala naše partizane in tako doprinesla svoj delež k

sta dne 13. aprila t. l. stopila v zakon in si tako obljubila zvestobo do groba. Č. g. dekan Košir ju je poročil in ju z lepimi besedami in nauki napotil v življenje. Cerkveni pevci pa so novoporočenecema ob poroki lepo zapeli, saj je bila tudi nevesta dolga leta cerkvena pevka.

Po poroki pa so se podali svahte na nevestin dom, v ugledno Ilčevo hišo, kjer so imeli gostijo, da malo kje tako.

Kot žrtve ste padli v borbi za nas,
da srečo, svobodo bi užival trpin.
Do smrti je služil svobodi vaš glas,
pogumno ste zrl v gotovi pogin.



A kadar svoboda zasije nam spet
in vaše se želje spolnijo,
takrat se spominjal še pozni bo svet
junakov, ki v grobu trohniijo.



Z BORBO SE BOMO ODDOLŽILI ŽRTVAM

Pred petimi leti, 29. aprila 1943, so nacistični rablji tirali na morišče na Dunaju 13 neustrašenih slovenskih antifašistov iz okolice Železne Kaple, Sel in Borovelj, ker so se kot zavedni Slovenci uprli barbarskemu nasilju in šli v borbo za pravice našega ljudstva. Ko so neuklonljivi zrl smrti v obraz, jih je krepila zavest, da bodo stopili na njihova mesta številni drugi, ki bodo odločno nadaljevali borbo za svobodo Slovenske Koroške.

Njihova žrtev je bila zavesten doprinos za uresničenje ciljev Osvobodilne fronte. Njihova žrtev nas zadoljuje prav posebno še danes, ko se moramo tudi po zmagi nad fašističnimi krvoloki še nadalje boriti proti nacionalnemu, kulturnemu in socialnemu zatiranju.

Ob peti obletnici njihove mučeniške smrti bo slovensko ljudstvo na Koroškem dostojno proslavilo njihov nesmrtni spomin s pojačano borbo za združitev Slovenske Koroške z matičnim narodom.

zmagi nad okupatorjevim nasiljem. Pa tudi danes hodijo po poti narodno osvobodilne borbe, po poti Osvobodilne fronte, zavedajoč se, da bomo koroški Slovenci edino z odločno in brezkompromisno borbo dosegli našo dokončno osvoboditev.

Peručevemu Franciju pa želimo, da bi bil s Pečnikovo Katico srečen in zadovoljen, da bi se ljubila in si ostala zvesta, kakor sta si prisegla pred oltarjem.

ZIHPOLJE

Sicer se le redko kdaj oglasimo v Vestniku, kljub temu pa ne smete misliti, da se pri nas ničesar ne zgodi. Dosti je novega pri nas v Zihpoljah, le časa nimamo, da bi o vsemu temu pisali, ker sedaj spomladi je treba misliti na setev in na obdelovanje polja, da bomo po zimski imeli kaj za pod zobe. Torej novega je dosti pri nas, najnovejše pa je to, da smo imeli po Veliki noči že kar štiri poroke, ali kakor pri nas pravimo »ohcete«. Najbolj pa nas je razveselila ohceta Uranjakovega Idija z Ilčevo Nanijo, ki

Ob godbi in veselem rajanju tudi pevci niso hoteli zaostajati, prepevali so lepe slovenske pesmi, ki so spravile svate v židano voljo.

Ilčeva družina je ugledna in vsi jo imamo radi, saj tako rada pomaga, če je kdo v stiski. Predvsem se je izkazala za časa pretekle vojne, ko je radodarno pomagala našim izseljencem, ki so trpeli v tujini in bili hvaležni vsakomur, ki je na bilo kakšen način poskušal olajšati njihovo grenko usodo. Gotovo je vsem izseljencem, ki poznajo Ilčevo družino, še v dobrem spominu.

Mlademu paru pa želimo mnogo sreče v življenju in obilo živahnih otrok, ki bodo staršem v ponos.

SVEČE

Preteklo soboto so nas obiskali igralec Slovenskega prosvetnega društva »Stefan Singer« iz Kaple ob Dravi z igro »Matijček se ženik«, ki nam je nudila obilo zabave in razvedrila. Prav posebno pa so nas presenetili še kapelški tamburaši, ki so igrali in peli lepe partizanske

in narodne pesmi. Dvorana pri Adamu je bila napolnjena do zadnjega kotička, saj so gledalci prišli tudi iz sosednjih vasi.

Posebno nas je zabaval Matijček v svoji vlogi, ki nam je pokazal, kako hudo je dobiti pridno in dobro ženko, kakršna je njegova Nežika. Premostiti je moral silne težave, ker pa je bil stanovit, je končno le peljal svojo Nežiko pred oltar, kjer sta si obljubila zvestobo do smrti. Pa tudi ostali igralci niso zaostajali, vsi so svoje vloge krasno podali, tako da je igra res dobro uspela. Zelo hvaležni smo kapelškemu igralcem in tamburašem za njihov obisk, ker so nas res dobro zabavali. Vsak še tako resen človek ni mogel ob pogledu na Matijčka, ki se je boril za svojo Nežiko, zadržati smeha in vsi smo se z Matijčkom veselili njegove lepe in mlade neveste.

Na plesu, ki je sledil igri, pa smo se vsi, stari in mladi, prav veselo zavrteli, da bi nam vse slike, ki jih je nam zapustila Matijčkova ženitev, ne izginile prekmalu izpred naših oči.

NAZNANILO

Dne 1. maja t. l. bo v Borovljah v prostorih okrajnega odbora Osvobodilne fronte, Dollichgasse 4, otvoritev razstave ženskih ročnih del. Razstava ostane nato odprta celi teden.

Vse, ki se za to zanimajo, vabi

AFŽ Borovlje.

KAJ ŠE DOBIMO

Rozine in suhe češplje

Na podlagi prednaročila v 39. dodelitveni periodi dobimo na odrezke 8 E, 8 Jgd in 8 K živilskih nakaznic 40. dodelitvene periode 340 gramov rozin.

Na odrezke 8 Klk in 8 Klst živilskih nakaznic 40. dodelitvene periode pa dobimo 450 gramov suhih češpljev.

Dotatna živila za mladino

Pričenši s 40. dodelitveno periodo dobi mladina od 12 do 18 let enake dodatne živilske obroke kakor nameščenci. V 40. dodelitveni periodi se ti obroki dobijo na naslednje odrezke:

400 gramov mesa na odrezke 15 Jgd in 115 Jgd, 140 gramov masti na odrezke 17 Jgd, 700 gramov ovenenih kosmičev na odrezke 18 Jgd, 118 Jgd, 218 Jgd in 318 Jgd in 500 gramov graha na odrezke 19 Jgd, 119 Jgd, 219 Jgd in 319 Jgd.

Prednaročilo ruma

V prvem tednu maja dobijo razen bodočih in doječih mater vsi, ki prejmejo dodatne živilske nakaznice, 1/4 litra ruma. Za to pa je potrebno prednaročilo v času od 27. do 30. aprila t. l. in sicer se za prednaročilo uporabijo odrezki 504 B, 604 A, 704 S in 804 Sst dodatnih živilskih nakaznic 40. dodelitvene periode. Prednaročilo lahko prevzame vsak trgovec, ki ima koncesijo za prodajanje žganih pijač.

Na podlagi oddanih naročilnic št. 40 nakaznic za jajca dobimo proti oddaji odrezka 40 B 3 (tri) jajca.

KAKO JE NASTALA NOVA JUGOSLAVIJA

PETA OFENZIVA

Petek, 25. junij

Olovo je utrjeno s 40 bunkerji, razporejenimi okrog mesta, od katerih pa je ponoči samo 12 do 15 zasedenih.

V Olovu je potrebno uničiti vse tovarne za izdelovanje pil, ki s polno paro delajo za okupatorja...

Ni mogoče popisati vseh grozot, katere je uprizorilo to ustaško gnezdo v Vzhodni Bosni v Kladanjskem srezu. Požgali so dve veliki vasi in poklali na tisoče naših najboljših ljudi. Skrajni čas je že, da uničite te Paveličeve krvoloke z njihovimi utrdami vred. — To sem vam napisal kot največji prijatelj Narodno-osvobodilnega boja in vas pozdravljam

Smrt fašizmu. — Svobodo narodu!

Želja se je temu rodoljubu kmalu izpolnila. Naši tovariši še isti dan napadejo mesto Olovo.

Olovo. — Skoraj brez streljanja so naši udri v mesto in ga zavzeli. Vsa milica, ki je bila tukaj, je pobegnila. Olovo je lepo mesto, ima veliko novih vil — stanovanja za tovarniške inženirje in lastnika pilarnice, toda še več pa je popolnoma zapuščenih muslimanskih hiš. Ker so ustaši zvedeli, da imamo namen mesto v kratkem napasti, so že en dan prej izvedli delno evakuacijo. Stanovalec mesta so zapovedali, da se morajo z njimi umakniti. — Na pohodu smo zajeli več težko naloženih vozov z različnimi stvarmi, katere so legionarji — muslimani pokradli meščanom. Vse te stvari smo lastnikom vrnili.

Sobota, 26. junij

Olovo. — Dober del proge proti Zavidovičam smo uničili. Velik udarec smo napravili tudi okupatorju, ki je izvlačil od tukaj ogromne količine lesa. Ko se o tem razgovarjamo, se nenadoma oglaš

Peko in pravi: — Rusi in mi smo edini, ki se borimo, Angleži molčijo...

Z največjo nestrpnostjo iščemo v radijskem aparatu postaje, ali nikjer ne dobimo posebnih novic. Naenkrat vsi utihnemo in si gledamo v oči, poslušamo, — toda Peko ne verjame, da bodo Angleži začeli z novo fronto. Morda bodo poskusili s kakšno manjšo operacijo, to pa ne bo druga fronta, tudi ne bo ta operacija v kakšnem večjem obsegu, katera naj bi navezala nase večje nemške enote, pravi on.

V kratkem pričakujemo od zaveznikov prvo pošiljko sanitetnega materiala in dinamita. V Brateljevičih naj bi se spustila letala na zemljo.

Odločeno je, da se Kladanj napade v noči med 27. in 28. junijem. Vsekakor bo to velika preizkušnja za naše brigade po zadnji ofenzivi.

Nedelja, 27. junij

Pohod! — Peko se je večkrat razgovarjal z angleško misijo radi Balkana. Kapetan Diken mu pravi, kakor Anglija ima tudi Amerika popolnoma iste načrte glede Balkana, čeravno Amerikanci forsirajo nekatere svoje ljudi.

Dalje mu Diken pripoveduje, da bo v

kratkem prispela v London sovjetska delegacija, radi katere pa je že sedaj prišlo do nesporazuma. Angleži se izmikajo, in sovjetski oficir pravi:

— Nič, nič tudi pri nas je bilo tako pred revolucijo.

Opoldne smo krenili proti Kladnju. Šest ur smo jezdili brez oddiha. Prišli smo že v mraku do položajev. Prvo orožje se že pripravlja za napad. Pri napadu se udeležujejo Druga proletarska, Druga dalmatinska in Četrta črnogorska. Srbi naj napadajo preko Brateljeviča, Dalmatinci od Kovačevića sem in Črnogorci od Vučeniča in Ravnega. V teku te borbe smo Kladanj večkrat napadli. Četniki so v jeseni leta 1941, ki nas v Bosni še niso začeli sami napadati, vedno nasprotovali, da bi zavzeli ta del Vzhodne Bosne. Naši so v boju dospeli že do prvih hiš, pa so se zopet vrnili, ker so četniki udarili z druge strani in požgali vasi muslimanom, ki so se borili v naših vrstah. Vodja ustašev v Kladnju Avdaga Hosič je dobil že naslov viteza Zvonimirove krone, in mesto Kladanj »Poglavnikovo zlato kolajno«.

Prvi maj s partizani v gozdu

Brigada je obstala.

Fantje so polegali v steptano cestno blato. Dovolj jim je bilo. So trenutki, ko je človek z vsem zadovoljen. Bili so do kraja izmučeni. Hoteli bi spati, se spočiti.

Naprej pokret! Dvignili so se in so bolj lezli kakor šli.

»Kam,« je vprašal Jože, mlad fant z mozirskih hribov Guština, merilec pri protitankovski puški. »Ne vem. Zdi se, da bomo prespali v italijanski kasarni za Črnim vrhom.« »Proketo smo že premočeni,« je rekel Jože, zroč na mulo, ki je sopljala težko natovorjena z minami in bacačem kraj njega. Ob pogledu na žival, ki se je krčila pod bremenom in se sunkoma poganjala po spolzki cesti v strmi breg, se je Jožetu vzbudila trma in nova volja. Začel je krepkeje dvigati težke noge, ki jih je dosedaj le še vlekel za sabo.

Jože je bil pomočnik pri protitankovski puški in je nesel ali bolje vlekel sto nabojev. V brigadi še ni bil dolgo. Pred nekaj tedni je prišel. Prebil se je preko vse Italije. Pri borbah za Monte Casino je bila njegova edinica razbita. Takrat mu je uspelo uresničiti njegovo dolgo željo, da bi bil v domačih gorah in se boril za tisto, kar je ljubil. Ni bil doma, a bil je med svojimi. To je čutil in vedel.

Še napol otroka so ga Nemci vlekli v »Arbeitsdienst«, od tam je moral takoj na vežbe in na fronto. Domov ni več mogel. Bili so se, da bi ga zvalila mozirska planina, kot že toliko drugih.

Obstali so pred podrto, v hrib vkopano kasarno, ali bolje kaverno, brez vrat in oken. Okoličani so jih pobrali za svoje požgane hiše.

Ob ognju so si greli mokre in premrle ude, sušili obleko, da se je zaduhla para vidno dvigala iz premočenih cunj.

Drugi so polegali po dračju, po smrekovih vejah, ki so jih nabrali v bližini ter skušali zaspati.

Ne spati, samo za trenutek pozabiti na trdoto krivične vojne, ki jo jim je vsilila tujčeva požrešnost.

Od straže je dežurni pripeljal k štabu kurirja, ki je prinesel kratko povelje.

Brigada naj takoj krene preko Predmeje na koto 315, zavzame položaje in se tam utrdi. Dve sovražni koloni s tanki, približno po tisoč mož, se pomikata od Gorice v smeri proti Kalu.

»Kdo pozna pot?«

Javila se je mladinka — skojevka Milena, dekle 18 let. Bila je domačinka.

Nastopajoči mrak in megla, ki so se vlekle med gorovjem, so polagoma zakrivale izgublajočo se kolono, ki se je vlekla med skalnatimi previsi na cesto.

Rosenje ni prenehalo.

Jožetu se je za titovko nabirala voda, pronicala na glavo, zalivala oči, se cedila po nosu v usta, lezla počasi po vratu za srajco in hladila vroče telo.

Jože je nosil sto nabojev za protitankovsko puško.

Za trenutek ni čutil teže niti dežnih in potnih srag, ki so ga oblivale. Zamislil se je nekam v daljo, na to, kar si ni mogel dovolj jasno predočiti — na svobodo. Bil je preveč obložen. Čez čas so te misli izginile, prišle so druge, težke, strašne, vmes tudi lepe.

Zjasnilo se je, ko je dvignil glavo. Skalnat grebeni gora so se ločili od nebesnega svoda, ki je bil za odtenek svetlejši.

Na sedlu je bila grobna tišina, celo dihali so previdno. Le kadar je udaril kramp ob kraški kamen, se je zdrzil ta ali oni.

Brigada se je vkopavala.

Jože si je s prsti počasi in zamišljeno česal oznojene kostanjeve lase, ki so mu nepokorno štrleli v zrak. »Dan bo lep. Kako ne bi bil, saj je danes prvi maj, naš veliki praznik borečih se, delovnih milijonov vsega sveta.«

»Benc, mu na kratko odgovori Guštin in z zidarsko natančnostjo ogleduje gnezdo protitankovske puške, saj je bil tržaški zidar in merilec pri puški. Njegova dolžnost je bila zavarovanje proti minam in strojničnem ognju.

Gnezdo je bilo dograjeno. Nekaj vej in kolov, kamenja, zemlje in vsega, kar se je še moglo najti na tem skalnatem robu. Malo utrjeno gnezdo svobode, ki ga je ščitila protitankovska puška. Tržačan, Jože in dva Kraševca, Vipavca, ki sta tudi spadala k skupini, sta za bližnjo skalo obračala žepe in z velikim naporom spravila skupaj prah in smeti za »čilka«. Previdno sta ga prižgala pod šotorko in potegnili dim. Morala sta biti oprezna, kajti bila je že trdna noč, kljub temu, da so se v vasi, ki je ležala nekaj sto metrov za njima, že oglašali petelin. Lahko bi se s cigaretnim ogorkom izdali.

Brigada je bila v zasedi v smeri Gorice in vsak trenutek je bilo pričakovati sovražnika. Jože je stopil k njima. »Ali bo še zame...« Tudi Guštin in tovariš sta storila isto. Vsak po en dim, in cigarete ni bilo več. Zadnji je zaklel od bolečine, opekel si je ustnice.

Jože je šel nazaj k protitankovski puški in se je vsedel na kamen ter skušal zadremati, a že naslednji hip so ga predramili trudni, drsajoči koraki patrole, ki se je vračala z opazovanja. »Kaj je?« »Zaenkrat še nič!« Patrola je zavila na višino nad sedlom. Jože se je stresel, zazeblo ga je po hrbtu. Nehote je pograbil za mrzlo glavo protitankovske. »Neumnost,« si je čez čas polglasno dejal. »Saj nisem danes prvič v tem prokletem plesu in če ni vrag, tudi zadnjič ne...« Zaspan ni bil več. Stisnil je zobe in skozi nos polglasno, počasi in brezizrazno strmeč v daljo, požvižgal. »Ko bo svoboda...« Gledal je v jasno nebo in proti prosojnim sencam hribov in obrisov, ki jih je mogel kljub temi opaziti v

dalji. Opazoval je te kraje in jih bolj občutil kot videl. Saj so bili eno, bili so njegov dom. On pa je bil zid — čuvar, živi zid iz krvi in mesa, ki ga ni mogoče podreti.

Modrina na jugu se je dvigala počasi kot trepalnica modrookega otroka, ki ga sonce vzdrami iz spanja.

V dolini se je vila Soča, hiteč, da ne zamudi sporočiti svetu: »Pri nas v planinah je prvi maj, praznik pomladi in cvetočih češenj ob mojih bregovih. Pridite k nam, trdo je naše življenje, a je vredno ljudi!«

Dan je bil prej topel, kot mrzel, brez vetra. Po dolini so se vlekle megle in se izgubljale v skalnatih pobočjih, ki so jo obdajala.

Jožetu bataljon je postavil zasede ter se zbral k proslavi največjega praznika delovnega človeštva, praznika vseh proletarcev.

Govoril jim je mlad tovariš. Jože je imel občutek, kot da govori on sam. Saj je tovariš povedal vse to, kar čuti njegov bataljon, kar čutijo delovni ljudje vsega sveta, do prvega maja. Bile so besede, vzete iz njegovih ust in njegovoga srca, povedane lepše, kot bi to znal on sam. Pri petju so mu lica vročično zažarela, hotel bi ustvariti nekaj velikega za vse človeštvo. Zato je bil pripravljen žrtvovati življenje.

Za Jožeta je bil dan še večji, še bolj prazničen. Milena mu je povedala, da ga bodo sprejeli v skoj.

Želel si je biti skojevec. Vsi najboljši mladinci — borci so bili skojevci...

Ves bataljon je odpeval zadnje besede revolucionarne pesmi:

To je naš odločilni,
zadnji boj...

V dolini je zadržalo in sikajoče zažvižgalo nad glavami bataljona.

»Na položaj!«

»Jože,« je nekdo zasikal v bližini.

»Tanki, slišiš?!« Izza ovinka v dolini se je začelo hreščanje. Bilo jih je cela kolona. »Oštja ben, jih je precej, hudičev,« je zaklel Tržačan.

Že so iskali vsak svoj zaklon. Zdaj ni samo drdralo. Trgalo in bruhalo je od vseh strani.

V dolini se je zasvetilo in nedaleč od Toneta votlo zagrmelo, kot da bi stresel z višine koš orehov po podu. To se je ponavljalo celo uro brez odmora. Sovražnik pa je pošiljal rafale iz brzostrelnih topov na sedlo, na položaje Jožetove brigade. Našel si je med minami prehod in prenehal s topovskim ognjem. Nekam boječe so se premikale hreščече gosonice — kolona tankov proti položaju. »Lej ga hudiča, na nas meri,« zavpije Tržačan. »Oštja ben,« strokovnjaško pomeji, sproži in tudi zadene Guštin. Tank se je malce zasukal in obstal. S tem še ni bilo konca. Od vseh strani ogenj. Tega pa vseeno nismo pričakovali. Guštin je še vedno meril, nekajkrat tudi zastoj. »Vraga, kaj pa je to, da nič ne zadeneš.

Počakajtel« je pomeril, sprožil in zopet zadel.

Tankovska kolona je začela divje obšipavati položaje brigade. Votlo grme, nje, tulenje in žvižganje granat je bičalo v kraško skalovje.

Enakomerno se je hahljala Božova težka »breda«, nedaleč od Jožeta in Guština. Božo je ščitil zvrščene bataljone, sovražna pehota je že napadala naše levo krilo.

Pri Jožetu se je nekaj posvetilo. Eksplozija, dim. Kako to, da se je vse zavrtelo krog njega. Kakšen čuden okus ima v ustih in zakaj leži na zemlji? V gležnju ga je nekaj grizlo. Prijel se je za boleče mesto in otipal nekaj toplega, lepilivega. Pogledal je na roko. Od prstov mu je visel zmazek strnjene krvi.

»Kaj je to?« Breda ne dela več! Nekaj metrov pod njim je ležal Božo z razbito nogo. Kri je rdečila kraško zemljo.

Ranjen.

Breda ne dela. Vprašujoče sta se spogledala z Guštinom.

»Bataljon je izgubljen!«

»Ne,« je kriknil Jože! »Ne sme biti izgubljen, najmanj pa danes, ko je naš največji praznik, ko je moj praznik, ko bom postal skojevec.« Opirjema se kamenja, je vlekel bolno nogo za seboj in zlezal do strojnice. Nov plaz smrti, nov rafal se je vsul na zelence. Breda se je klokaje hahljala in rdečila njihove vrste.

V gležnju ga je grizlo. Stiskal je zobe. Zdaj pa zdaj se mu je zazdelo, da se vse vrtil krog njega.

»Ne, ni mi slabo, vzdržati moram. Bataljon ne sme propasti.«

Spomnil se je besed tovariša in deklaracije. »To ni bil krik obupa, to je krik vstajenja.« Breda je enakomerno klokala dalje.

Zdelo se mu je, da jo uravnava, kot bi s krmilom dajal smer splavu ter ga varoval skal in valov.

Božota so odnesli...

Bataljon je zavzel položaje in se bil, kot se bijejo lahko samo proletarci na svoj praznik.

Proti večeru je bil napad odbit.

Skojevci so imeli takoj nato sestanek, tja so prinesli tudi obvezanega Jožeta. Žarel je od sreče. Biti skojevec, prvobornik! Povedali so mu, da ga sprejmejo v svojo sredo, ker je dober, najboljši mladinec. Vsi so mu čestitali k prazniku. Rešil je bataljon in pomagal reševati človeštvo.

Ob zubljih kuharskih ognjev v bližini, ki so se zlivali v ogromen sij, je bataljon znova zapel pesem, topot še bolj mogočno.

Vstanite v suženjstvu zakleti,
zatirani človeški rod...

Bil je njihov praznik, praznik Jožeta in vsega prebujajočega se človeštva.

Habjan Vlado

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Osvobodilna fronta za Slovensko Korosko. Glavni urednik: Dr. Frančel Zvitljar, odgovorni urednik: Frančel Ogriz, vsi Celovec, Salmstraße 9, uprava: Celovec, Völkermarkter Straße 21. Dopisni se naj pošiljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1., Postschleissfach 272. Tiska: »Kärntner Volksverlag G. m. b. H.«, Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße 7.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

FRANCE BEVK

»Saj se ne. Res ne bom.«

In vsakokrat ga je bežno pogledala, nato je oči zopet povsila v roke.

Pil je sam. Preveč je bil raztresen, da bi se mogel zatopiti v branje. Leta in leta je bral italijanske knjige in časnike, a si nikoli ni kaj mislil pri tem. Zdaj pa se mu je zdelo, da ga vsaka vrstica, vsaka beseda živo spominja na dogodke zadnjih dni. Ne, ni maral več brati. Odložil je časnik, zahotelo se mu je govorjenja. Dvignil je glavo in pogledal dekle, ki je molčalo zatopljeno v delo. Ni mu bilo težko uganiti njene misli. Čudi se, da ji dela družbo, ker se je zadnje čase le redko mudil v kuhinji, dobro ji dene. Kdaj pa kdaj je mislil, da nič ni podobna rajni materi. Zdaj pa je v svitu ognja, ki je ostro označeval črte obraza, odkril marsikatero podobno potezo... Vzel je suho vejo in drezal v ogenj; tako se je rad igral že kot deček, ko je ob zimskih večerih čepel ob ognjišču in bi se tega nikoli ne naveličal.

Rdeči ogli, ki jih je izgrebal izpod po-

len, so se mu drobili in polagoma sivali. Nastajal je pepel. Pri tem igračkanju so se ga lotevale neke misli in ga obteževale s skrbjo. Iz strahu pred njimi se je bil preselil iz izbe v kuhinjo. Zaman! Da bi imel koga, s komer bi se posvetoval! Da je mati še živa in mesto Katine sedi ob ognjišču, bi lahko. Pomenil in razgovoril bi se od srca do srca, od duše do duše. Dekle pa je čudaško, kljub svojim letom neizkušeno kot otrok. Poslušala ga bo, se morda čudila, a mu le pritrjevala.

Ali je Katina začutila, da jo obletavajo njegove misli? Dvignila je obraz in ga pogledala. Oči so se jima za nekaj trenutkov uprle v oči.

»Ali boš jutri pridigal po naše?« je vprašala skoraj tiho, plaho; toliko da se je upala.

Kaj je res uganila njegove misli? Ne, gotovo je slišala v vasi, že vsi govorijo o tem. Vprašanje ga je nekoliko vznemirilo. In vendar se mu ni mogel izogniti. Naslednji dan je nedelja, ona sa-

ma noč je vmes, moral bi se že končno odločiti.

»Kako po naše?« je vprašal.

»Tako. Po slovensko.«

Pomolčal je nekaj trenutkov.

»Boš že videla, saj boš pri maši.« Ni se hotel in bi se tudi ne bi mogel jasno izraziti. »Kaj govorijo po vasi?« je vprašal.

»Da bo zopet vse po starem,« mu je odgovorila. »Da so ti nadškof dali dovoljenje.«

»Tako govorijo?«

»Da.«

Zrl jo je, zrl, nato je pogled zopet uprl v ogenj. Z vejo je nervozno drobnil rdeče ogle, ki so se spreminjali v pepel. Menda mu vaščani niso do konca verjeli. Morda so jim medtem prav nasprotni glasovi prišli na uho. Ne bo, kot je bilo, ako mu nadškof ni dal posebnega dovoljenja. Ali jim je mar lagati? Bridkostno se je nasmehnil.

Natočil je vino in ga izpil v kratkih požirkih, kakor da išče v tem neko rešitev. Znova se je zagledal v Katino. Otroki! Kdaj pa kdaj so še modrijani pri otrokih iskali odgovorov na zamotana vprašanja.

»Katina!« se je oglasil zamolklo. »Povej mi, ali si se kdaj zlagala?«

Dekletu so zastale roke, preplašeno ga je pogledala. Saj Martinac dobro ve, da se je kdaj zlagala, vendar ji je bilo težko priznati. Vzelo ji je glas.

»No, le povej! Saj te zaradi tega ne bom pojedel. Ali si se kdaj zlagala?«

»Da.«

»No, no! Saj si se potem tudi spovedala, kaj?« se je nasmehnil njeni prepadenosti. »Človek greši. Še pravičnik sedemkrat na dan greši. Zdaj mi povej, ali se duhovnik sme zlagati? Ali se sme zlagati, recimo svojim duhovljanom?«

Katini so znova zastale roke, bila je trda od začudenja. Prezgodaj se je veselila; brat je bil zopet tako čuden in nerazumljiv kot prejšnje dni. Ni si bila čisto na jasnem, kako naj mu odgovori.

»N-ne,« je izjeclala.

»Tudi v sili ne? Iz svoje šibkosti, ker ne more povedati nekaj zelo težkega?«

Dekle je pomolčalo nekaj trenutkov. Bog ve, kam merijo njegove besede.

»Ne,« je reklo negotovo in ga plaho pogledalo.

»Dobro,« je dejal Čedermac. »Duhovnik ne sme lagati. Tudi v sili ne, iz svoje šibkosti. Ako duhovnik laže, imajo vsi pravico lagati. Če bi duhovnik klel, bi vas na vsa usta preklinjala...«

(Dalje)